

Als antwoord van onze jongelingschap mag men het „In Memoriam“ van een onzer Gereformeerde Studenten in „Fraternitas“, het Groot Gereformeerd Studentenblad beschouwen:

Tot de dagen van het jaar, waarop we meer dan op de overige nadruk leggen, wijl ze ons bijzonder in herinnering brengen vreugde of leed, dat in ons leven binnenkwam, zal voortaan ook horen de 8ste November.

Dan zullen we denken aan Uw afscheid, Grootste Man!

Ge hebt zoo vaak en zoo veel en zoo ver gereisd. Ge zijt gegaan over den Atlantischen Oceaan en om de Oude Wereldzee. En steeds kwamt Ge terug.

Maar nu zijt Ge gegaan over de koele meren des doods. Van die reis komt Ge nimmer terug. Dat pijn ons, jonge menschen, zooals het het hart der anderen schreeuwt doet.

Herfststormen bruisen over Uw graf. Ge hoort ze niet. Van de breede kronen, op Oud Eik en Duinen, rukken ze 't verstorven loof, dat neerstuift op de zode, die Uw lichaam dekt. Ge ziet het niet. In groote en kleine bladen, van knusels en in zalen is over U gesproken, en ook de dank, die wij U hier brengen, dringt tot U niet meer door.

Niet meer tot U, die levendige belangstelling hadt, voor 't kleine als voor 't groote. Niet meer tot U, die 'taardelevens kende als bijna niemand, in zijn hooge en lage rangen, in zijn wijden en enger kring. Dat aardeleven, dat Ge doorzocht met Uw afdelingsoog, en aangreep tot de bezinning, dat het alleen daaraan zijn zijnsreden dankt, dat het is uit God en door God en terug moet tot God. Dat Ge smedend doordreefde in zijn onderscheiden vorm. Maar wat voortaan hier omgaat en voortleeft en is en geschiedt, Ge merkt het niet meer.

Uw ziel is van andere, van hemelsche dingen, van zaligheid vol. Want Ge ziet Uw Heiland, voor Wien hier Uw morgen, Uw avond, Uw dag was. En dat is de volkomen vervulling van Uw leven.

Maar al hoort Ge 't niet meer, 't is onze plicht U hier op dit oogenblik te gedenken en te danken. Niet allereerst hiervoor, dat Ge stichter waart van onze V. U., en daardoor ook van ons Corps; niet allereerst hiervoor, dat we nog immer genieten van de vrucht van Uw professoren arbeid, maar hiervoor, dat Ge ons door Uw voorbeeld hebt geleerd, op te komen overal voor 't Kruis, het hebbende, het geestelike, het geloofende Kruis, dat toch het hebbend der wereld en de kracht van heel ons leven is.

Vader van den Heere Jezus Christus, maak ons even trouw. Geef ons ook door een vast geloof, levensrecht, vastberadenheid, onverzettelijke kracht nu het in den nieuwen tijd nog gaat om Uw Waarheid, Uw Recht, Uw Eere.

Verkeerde gevolgtrekking.

Het was te verwachten, dat Dr. Geelkerkens preek buiten onze kringen tot verkeerde gevolgtrekkingen zou leiden. Zoo één maakt prof. Obbink er in „Berg-opwaarts.“ Nadat hij een gedeelte uit genoemde preek heeft aangehaald, geeft hij als zijn oordeel:

Dat zijn harde woorden aan het adres van de Synode, maar zij zijn ingegeven door deernis en meedoogen en zij zijn droevig verhandeld. Inderdaad maakt het synodale stuk een allerjammerlijksten indruk, gemeten met den maatstaf der Christelijke barmhertigheid. Bang voor infectie met zondebaccillen trekt zij zich zelfvoldaan terug in haar veilig hoekje met de „waarheid“, en laat de wereld tobben met haar leed.

De gevolgtrekking, waartoe hij dan komt, is deze:

Maar feitelijk grijpt de kritiek van Dr. G. veel dieper. Of hij het zoo heeft bedoeld, weet ik niet, maar in werkelijkheid veroordeelt zijne kritiek de heele dolantie als zondig; het zich terugtrekken in eigen veiligen schuilhoek, om vandaar uit jeremiades aan te heffen over de boosheid der wereld, die van God afvallig werd, zonder iets tot redding van die wereld te doen. Scherp zet hij tegenover elkaar het liefdelooze getuigenis der synode en het liefdevol getuigenis van Jezus Christus, en zonder het met zoovele woorden te zeggen, past hij doorlopend op de Gereformeerde Synode het harde woord van Jezus toe: wat noemt gij mij Heere Heere, en doet niet hetgeen ik zeg?

Of het helpen zal? In elk geval is het een moedig woord, dat eerbied afdwingt en dat niet zal nalaten indruk te maken op de besten onder de gereformeerden door zijn waardigen en diep ernstigen toon. Trouwens het feit, dat velen begeerden deze preek in druk te zien, bewijst reeds, dat ze insloeg. Moge zij veler oogen openen.

Prof. Obbink weet niet, of Dr. G. dit bedoeld heeft. Nu, zonder met Dr. G. hierover gesproken te hebben, durf ik wel te verklaren, dat hij dit niet bedoeld heeft. Maar maant zoo'n gevolgtrekking onze kerkelijke leidslieden niet om hun woorden wat nauwkeuriger te wikkelen en te wegen? Alle verkeerde gevolgtrekking kan men stellig niet voorkomen. Doch deze, naar het mij voorkomt, wel.

Wisse's breuk II.

Wisse's breuk leidt onze pers vanzelf weer wat van Geelkerkens aanval af.

Unaniem wordt Wisse's daad natuurlijk afgekeurd, maar de een kleedt zijn afkeurend oordeel zoo heel anders in dan de ander.

Ds. Datema schrijft in „Het Kerkblad“ voor Haarlem aan zijn vriend Sufridus met de hem eigen gemoedelijkheid:

Is dat Wisse? Man, man, man, Quo Vadis? Maak toch rechtsomkeert en heb berouw in stof en asch! Als de kerk zoo is, en zelfs het volk slaapt, blijf

dan, en roep en schreeuw als Ezechiël, om de mannen wakker te maken. Maar ga er dan niet van door!

Ds. Landwehr zegt in de „Geref. Kerkb.“ voor Rotterdam ernstig:

Wij hebben het gevoel, dat als er zoo gespeeld wordt met de Kerk — hoe moet het anders genoemd worden! — de naam onzes Gods niet geprezen maar gelasterd wordt.

Marnix besprekent in de „Groninger Kerkbode“ zijn meening met wat ironie:

Zoe hebben wij van Ds. Wisse nimmer gehoord, dat hij het in onze Kerk niet kon uithouden, al sprak men wel eens van enkele zonderlingheden. Maar op een goeden dag kijkt hij op zijn horloge en zegt: de twee-en-twintig jaar van strijd zijn om. Ik groot julie!

Er zijn ons sedert eenige mededeelingen verstrekt. Vooreerst, dat het dezen prediker ijelijk ernst is met dezen stap. Dat hij er eerst na ontzettende worsteling toe besloot dat hij niemand wil meertrekken wien het niet eveneens grooten ernst is, dat er in zijn gemeente scharen zijn, die gaarne met hem mee zouden gaan; dat hij verder zeer vele sympathiebetuigingen ontvangt van allen kant.

Al deze mededeelingen kwamen van den betrokken leeraar zelf, en zij schijnen niet geheel juist, althans wat de eigen gemeente aangaat, aangezien er van een groote geneigdheid om met den leeraar uit te trekken en hijv. Christelijk Gereformeerd of of Oud-Gereformeerd te worden weinig sprake is.

Over de vele sympathiebetuigingen uit alle andere plaatsen kan men zoo zijn eigen oordeel hebben.

Het blijkt, dat men in Driebergen niet alleen een eigenaardigen Gereformeerden predikant maar ook een vreemden dokter heeft.

Deze geneesheer onderzoekt den domine, die zijn oordeel heeft ingeroepen, en zegt: geef vooral geen antwoord als men u ter verantwoording mocht roepen. Polemiseer niet, want dat zou u te veel vermoeden geven.

Maar als gij altemet veel lezingen in het land zoudt willen houden, ga dan uw gang. Argeloos deelt de betrokken vermoede zulks den volke mee, zoodat men in den lande zoo ongeveer weet, dat men op een uitnodiging voor een lezing geen slib zal vangen.

Ik wil over dit alles geen oordeel vellen, ten slotte moet de betrokkene alles zelf weten, maar een aangenamen indruk maakt het niet.

In een van de kerkbladen las ik de opmerking, dat Ds. Wisse van de Gereformeerde Kerk maar zoo niet al was. Hij zou zich noch moeten verantwoorden.

Dat zal wel zoo zijn, maar er zijn, zoo ik zoo zeggen, gevallen denkbaar, dat men iemand stil laat heengaan. Wel bedroeft over het gebeurde, maar niet inziende hoe hetgeen geschiedde goed gemaakt kan worden.

Er zijn in onze Gereformeerde Kerken soms van die menschen, die op een goeden dag aan den Kerketaal het bericht zenden, dat zij alscheid nemen van de Kerk. Men moet hun naam maar van de lijst schrappen. Zulke menschen hebben de gedachte, dat een Kerk een soort vereeniging is waarvan men al naar het geval lid kan zijn of niet.

Dat een bedienaar des Woords zoo maar op een goeden dag zegt: het is mijn tijd. Ik vertel u gemeente, dat dit de laatste keer is, dat ik optreed... dat is echter heel wat nieuws en heel droevig nieuws.

Vooral naar het mij toeschijnt voor den man, die zulke aandurft, na zoovele jaren vele gemeenten als herder gediend te hebben.

Ik zou zeggen: daar moeten onze Kerken in berusten.

Maar het is een lekenoordeel.

Het scherpst — ook niet wat te scherp? — trekt Ds. Waterink in de „Geref. Kerkbode“ voor Zutphen tegen Ds. Wisse van leer:

Die het zeer betreuren... hebben natuurlijk gelijk... in zóoverre tenminste als het altijd jammer is, dat een begaafd prediker de Kerken verlaat. Maar wie, als ondergeteekende, congreszins kennis heeft gemaakt met het intrigerende (ik schrijf dit woord welbewust neer en laat het bij de correctie zoo staan) in het optreden van Ds. Wisse, waardoor de rust van meer dan een Kerk werd verstoord en menig beroep afgedaald, waarvoor straks natuurlijk werd bedankt, vindt zijn treurigheid nogal getemperd. Wij verliezen een begaafd spreker. Een karakter verliezen we in het heengaan van Ds. Wisse niet.

Iets verder:

Wanneer men de gevoelloze gestelde verslagen, in de bladen leest, komt men eerst onder den indruk van te doen te hebben met iets heiligs, schier. Immers eens anderen zielestrijd is heilig — en men mag die niet aan critiek onderwerpen. En zoo zou men allereerst geneigd zijn te zwijgen, en met zekeren eerbied Ds. Wisse te laten trekken....

Maar dan.... begint het U te kriebelen. Als Ds. Wisse zelf zijn strijd als heilig doorvoeld heeft, waarom dan die pathetische verklaring, dat hij al de beoordeelenden van zijn daad naast zich neer zal leggen? Daar wordt plots de man die „kruipend uit de Kerk ging“ weer erg groot en heilmaal de Wisse van de politieke debatten. En dan komt daar — als hij sommige generaals in den oorlog — de medicus, die verbiedt te polemiseren. Maar in 't zelfde verband weer de ietwat adverteerende mededeeling, dat Ds. Wisse nu vrij is, en.... (daar komt het op neer).... het zooveel spreekbeurten kan vervullen als hij zelf wil....

„Medicus“ zijn we geneigd te zeggen.... „mag dat, bij een geschokt zenuwgestel?“ Want te moet een patiënt niet uit speechen gaan, en ze is het wel aanhooren maar niet beantwoorden van critiek (ik heb er 'n dokter naar gevraagd), in den regel erger dan 't de gelegenheid-ontvangen zich te verweren — vooral wanneer men wat geschokt is en overtuigd is van het „goed recht“ van z'n zaak.

En zoo lukt Ds. Wisse zelf critiek uit.

En dan nog dit striemende:

Dan... Ds. Wisse vergist zich ook deertijk. En in die vergissing ligt een reden waarom héd het optreden van Ds. Wisse een groote vergissing is. (November schijnt groote mannen tot vergissingen te brengen!) Hij meent, dat „men“ in de Gereformeerde Kerken van een bevindelijke preek niets meer hebben moet, en eenzijdig de verbondseer preek. Dat is, op z'n zachtst gezegd onjuist! Dat wéét Ds. Wisse. En omdat dat nog onjuist is gelukkig, had Ds. Wisse altijd stampvolle kerken, óók dan wanneer hij eenzijdig ljdelijk preekte. Maar, zal iemand zeggen, waarom beriep „men“ Ds. Wisse dan niet in groote plaatsen? Als men hem gaarne hoort en een bevindelijke preek waardeert, moet dat toch blijken! Ja... dat zou ook gebleken zijn en Ds. Wisse zou zeker allang Ds. geweest zijn in Amsterdam. Maar er was in onze kerken één groote vijand van dominee Wisse, een vijand die hem allerwege tegenwerkte en dominee Wisse zóó zwart maakte, dat men schier nergens het met dominee Wisse durfde wagen. Die vijand, die groote tegenwerker van dominee Wisse, was DE MENSCH G. Wisse. Niet zijn leer, noch zijn preeken, maar zijn karakter stonden hem in den weg. Dat is de naakte waarheid omtrent die verbondseer-clausule.

Dit mag zeker wel een kastijden met geesten, zoo niet met schorpioenen, heeten. De schrijver kent Ds. W. blijkbaar van nabij. Toch geloof ik, dat het aanbeveling verdient iemands karakter buiten bespreking te laten. Een karakter is altijd zulk een gecompliceerd ding. Men is steeds geneigd er de eenvoudigste, een simplicistische, verklaring voor te zoeken. Evenwel deugt die in menig geval niet. Men gaat het veiligst, als men zijn oordeel over karakter en zieleleven inhoudt en daarover spreekt „tusschen u en hem alleen.“

HEPP.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

Het heengaan van Ds. Wisse.

Het heengaan van Ds. Wisse wekt algemeene verwondering. 't Is te begrijpen. Ds. Wisse was iemand met zeer rijke gaven. Hij heeft met de van God ontvangen gaven gewerkt. Gewerkt in de Kerk, gewerkt op het maatschappelijk erf. Hem te hooren bepleiten de zaak des Heeren was een genot. Wat mij betreft, zoo moet ik zeggen, dat ik zelden iemand met zooveel vuur en gloed heb hooren spreken. In het debat bovendien „een meester“. Was het te verwonderen, dat men uit alle oorden des lands hem verzocht eens te komen spreken? Wie hem heeft gehoord, verwondert het niet. Er ging inderdaad invloed uit van zijn woord. Te verwonderen was het evenmin, dat er in de groote steden een breede schare was, die hem begeerde Zondag aan Zondag het Woord te bedienen. Niemand heeft hem ooit verdacht van niet Gereformeerd te zijn. Integendeel. Doch ook is het bekend, dat, terwijl er een zeer groote schare was, die hem begeerde, er tevens velen waren die hem niet gunstig gezind waren. Op allerlei wijze werd hij tegengewerkt. Ieder wist er van te spreken. Wie op het of der Geref. Kerken thuis is, weet zeer goed, dat ofschoon Ds. Wisse bovendien een man was met groote kennis, zijn naam nimmer werd gevonden als medewerker, zoodat de vruchten van zijn kennis zoo goed als verborgen bleven, en hij steeds zijn eigen weg moest zoeken en gaan. Gevolg is, naar mijn wijze van zien, dat hij moedeloos gemaakt is, en aan het twijfelen is gegaan, of het Gereformeerde beginsel, dat alle gaven en talenten den Heere toebehooren, door de Gereformeerden in de praktijk werd beoefend. Breed sloeg hij zijn vleugelen uit, doch het schijnt wel, dat ieder trachtte de vleugels te kortwieken, zoodat hij eindelijk tot het besluit is gekomen een weg te zoeken waarop hij zijn gaven en talenten kan ontplooien. Dat blijkt uit zijn bereidwilligheid om te blijven getuigen, wanneer hij daartoe wordt aangezocht. Men zal mij toevoegen, dat Ds. Wisse dit kruis gewillig had moeten dragen. 't Is waar. Doch ieder vrage zich af of de drijfveeren om Ds. Wisse tegen te werken uit goede drijfveeren voortkwamen. 't Is zoo acht Gereformeerd (?) in veler ooren om inplaats de gaven en talenten, die God gegeven heeft, te gebruiken, ze te begraven, en bij anderen pogingen aan te wenden dat ze begraven worden. En schudt iemand dat z.g. kruis, door menschen hem niet behagen op de schouders gelegd, af, zoo begint de kritiek, en slaat men verwonderd zijn handen in een. Verschillende pers. uitingen zijn er vernomen, over het heengaan van Ds. Wisse. Alle schrijvers staan verbaasd, en begrijpen het niet. Ik ben daarom zoo vrij ook mijn beschouwing te geven, en zie in het heengaan van Ds. Wisse een soort daad tegen „kastegest“, die in zijn oogen werd gevonden, om hem te weren. Te weren uit bepaalde kerken, te weren uit de organen, waarin stemmen uit de Geref. Kerken werden gehoord. Wisse moest er schijnbaar buiten blijven, omdat hij „Wisse“ was. Of de daad van Ds. Wisse Gods goedkeuring zal wegdragen? Ik betwijfel het. Evenmin als ik geloof, dat het Gods goedkeuring kon wegdragen, dat hem gene gelegenheid werd geboden om zijn gaven te ontplooien. Hij heeft gedragen, gezwegen, terwijl hij thans schrijft, dat hij zal blijven zwijgen over zijn heengaan. Misschien zijn er die zeggen: ziet ge wel dat wij gelijk hadden met hem te weren!

Daarte
ge berei
Sifvok

Volgen
reeds vó
begonnen
moedigin

In No
eens, da
Kerk de
ware Ki

Ik heb
echter d
exegese
bladen b
den g
vige
bejelden
worden
is het, c
In „De
16:21;
geloove,
daren z
in Ons
gezondt

In dat
over de
wat de
toch in
gelooven
de Geref
schillen
wel? In
bejelden;
erkenner
gereform

In ket
men, mo
is die e
Jezus“ e
mede o
zendit

Ik we
tand has
daarvan.
Schrift
voor een
zon hier
kan gan
een oer
buiten i
Geref. E
weergeel
ver zijn
geloovig
niet tot
moet di

Wat
is, dat r
dat de
niet-gere
als ware
staat, op
formeer
moet toe
van Cl
ken de
niet „to
Die o
ook om
roepstem

Wanne
toespraak
een sch
spelen,
ik dit na
Prof.
meerde
dent aan
te spreke

Waar
Daar z
mentalite
op een
boekje v
doenerij
als hij
hem de
G. H. I.
pronki
zoo sta
geschrift
Toch
gezeten.
maakt m
prof. G.
hij hier
dienen
inleiding

Die ir
„Uit de
toigenis
zijn stu
crates g
dat de
achtte,
zijn me
getuigde
gesproke